

TRANSLOKALNE SKUPNOSTI V URBANIH NASELJIH PORT MORESBYJA. POMEN POJMOVANJA PROSTORA V PROCESU USTVARJANJA ETNIČNIH IDENTITET

JAKA REPIČ

Avtor v prispevku predstavlja urbano skupnost priseljencev iz Okape v Vzhodnem višavju, ki živijo v barakarskem naselju Two Mile v Port Moresbyju, glavnem mestu Papue Nove Gvineje. Obravnavano je razmerje med pojmovanjem prostora in nastankom translokalnih urbanih etničnih skupnosti. V kontekstu (post)kolonialne urbanizacije in migracij v mesta se priseljenci v urbane skupnosti povezujejo na podlagi predstav o skupnem izvirnem okolju ter ustvarjajo in rekonceptualizirajo svoje socialne mreže. Skupno izvirno okolje namreč v mestih postane tista kategorija, zaradi katere se posamezniki združujejo s sorodniki in rojaki, se naselijo v majhne zaselke in se povezujejo v širše urbane skupnosti. Njihove razpršene lokacije v urbanih naseljih Port Moresbyja so povezane v širšo socialno mrežo ali translokalno etnično skupnost. Ključne besede: Port Moresby (Papua Nova Gvineja), prostor, etničnost, migracije, urbana naselja.

This paper presents an urban community of migrants from Okapa in Eastern Highlands that settled in an urban settlement (shantytown) Two Mile in Port Moresby, the capital of Papua New Guinea. The author explores a connection between conceptualisation of space and creation of translocal urban ethnic communities. In the context of (post)colonial urbanization and rural-urban migration, city immigrants create and re-conceptualize their social networks and identifications on the basis of their common origin. Common origin that also implies a possession of a common culture is a category, which in an urban context, allows a formation of a wantok sistem, a network of migrants, settled in various urban settlements. Although they live in small settlements at various locations, dispersed all over the city, Okapians are organized into a wider social network or translocal urban ethnic community. Keywords: Port Moresby (Papua New Guinea), place, ethnicity, migrations, urban settlements.

UVOD

Najpomembnejša oblika lokalnega znanja, ki zanima etnografa, je tista, ki izraža etnografov lastni interes – zemljevidenje samo.

[Marcus 1995: 112]

George Marcus [1995] je v članku o etnografiji na več krajih med drugim poudaril tudi pomen lokalnih predstav o povezanosti v širše družbene kategorije in sisteme. V procesih nastajanja skupnosti, povezovanja v širše socialne mreže in utrjevanje skupne pripadnosti ima pogosto zelo pomembno vlogo pojmovanje prostora, zlasti pojmovanje izvirnega okolja. V urbanih okoljih Papue Nove Gvineje ima ravno kognitivno zemljevidenje oziroma pojmovanje razmerij med izvirnim okoljem in urbanim prostorom pogosto ključno vlogo pri oblikovanju skupinskih identitet in nastanku novih translokalnih skupnosti.

Port Moresby, glavno mesto Papue Nove Gvineje, je prizorišče zelo zanimivih procesov, pri katerih se oblikujejo pojmovanja prostorov, ki se po eni strani vežejo na mesto in po drugi strani na dom v izvirnem ruralnem okolju. Svojo krajevno pripadnost v jeziku *tok pisin*¹ včasih označujejo kot *ples bilong mi* (moj dom), ki je tisti prostor, kjer je posameznik varen, vpet v skupnost, kjer ni spopadov ali vojn. Zunaj varnega prostora pa potekajo interakcije s pripadniki drugih skupin, ki jih pogosto zaznamujejo konflikti. V okviru teh interakcij imamo opraviti s pripisi, karakterizacijami in samopripisi, ki so bistveno sodoločajo, kako posamezniki (iz)oblikujejo svojo osebno in skupinsko identiteto [Barth 1969].

V članku skušam na primeru priseljencev iz okrožja Okapa v Vzhodnem višavju predstaviti proces izoblikovanja migracijske urbane skupnosti, ki ni vezan le na njihovo migracijo iz vasi v mesto, temveč zlasti na percepcijo razmerij med ruralnim in urbanim prostorom. Zanima me povezava med pojmovanjem prostora in oblikovanjem urbane skupnosti Okapijcev, ki živijo v urbanem naselju Two Mile in drugih naseljih v Port Moresbyju. Pri etnografskem raziskovanju sem se namreč omejil na specifične urbane prostore, imenovane urbana naselja, ki so opazna značilnost glavnega mesta Papue Nove Gvineje. V barakarskih (pri)mestnih naseljih nastajajo mreže ruralno-urbanih migrantov, ki v mestu najdejo različne možnosti oblikovanja novih skupnosti in rekonceptualizacije razmerij med ruralnim in urbanim okoljem.

URBANIZACIJA PAPUE NOVE GVINEJE IN MIGRACIJE MED VASMI IN MESTI

Prva mesta na Novi Gvineji so dokaj pozno, ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja, ustanovili šele evropski kolonialisti, zato je urbanizacija mlad pojav, celo do te mere, da se je veliko sedanjih meščanov dejansko rodilo na podeželju.² Pravi kolonializem se je začel šele proti koncu 19. stoletja, ko so si današnje Papuo Novo Gvinejo razdelili nemški in britanski kolonialisti. V nemškem delu kolonije, ki se je delila na Kaiser-Wilhelmsland (severni del vzhodne Nove Gvineje) in Bismarck Archipel (otoki), sta nemški družbi Neu Guinea Kompagnie in Bismarck Archipel Gesellschaft zasadili plantaže kobre in drugih pridelkov ter začeli z agresivno izkoriščevalsko politiko. Leta 1900 je bilo na Neu Pommern (zdaj Nova Britanija) 2200 ha kokosovih plantaž, osem let pozneje pa že 12.442 ha [Zimmermann 1912: 380–381]. Do leta 1914 so v plantaže spremenili okoli 280.000 ha zemlje. Na plantažah je prisilno delalo okoli sto tisoč domačinov, četrtnina pa jih je tam

¹ *Tok pisin*, angleščina in *hiri motu* so trije najbolj razširjeni jeziki na Papui Novi Gvineji. Zlasti tok pisin na severni polovici papuanskega dela Nove Gvineje, v višavju in na večjih otokih (Nova Britanija, Nova Irska) ter hiri motu na južni polovici pogosto funkcionirata kot *lingua franca* v stikih med ljudmi iz različnih (jezikovnih) skupin. Oba sta v mestih postala prevladujoča jezika in sta poleg angleščine tudi uradna jezika države.

² Še zdaleč pa ne moremo govoriti o ruralnem eksodusu, saj na Papui Novi Gvineji v mestih živi okoli 13 % vseh prebivalstva [vir: Državni statistični urad, Port Moresby].

tudi umrla. Domačini niso bili le s plantažnih območij, temveč se jih je nekaj k plantažam tudi preselilo. Tako je prišlo do močnejših selitev in stikov med različnimi skupinami. Podobno je bilo v britanskem (pozneje avstralskem) delu dežele, le da je bil razvoj tam precej počasnejši [Epstein 1978].

Mlajši moški so v kolonialnem obdobju pred poroko pogosto odhajali na plantažno delo, kjer so preživeli dve ali tri leta in se nato vrnili v domačo vas. Med delom so se spoznavali s pripadniki drugih skupin in z Evropejci, z njihovimi zakoni, sodstvom, krščanstvom ter se naučili jezika tok pisin. Domov so prinašali znanje, izkušnje, uporabne materialne dobrine (nože, mačete, sekire, petrolejke, lonce in krožnike itn.) in denar. Materialne dobrine Evropejcev so si na ta način utrle pot v tradicionalne institucije družbeno političnih ali ceremonialnih izmenjav ter postale nujno blago za mlade moške, ki so se želeli poročiti in uveljaviti v skupnosti [prim. Buck 1989: 160]. Po uvedbi davkov in šolanja je služenje denarja na plantažah in pozneje v mestih postalo še nujnejše. Domačini so se tako začeli vključevati v sistem kapitalistične produkcije. *Kulturne in ekonomske spremembe so bile v prvi vrsti posledica tujcev, ki so imeli dva cilja: ekonomsko izkoriščanje in religiozno spreobračanje* [Chowning 1977: 81]. Selitve so bile v obdobju kolonializma pretežno krožne, saj so se delavci po določenem obdobju praviloma vračali domov [gl. May in Skeldon 1977].³ Leta 1949 so za delo na plantažah začeli zaposlovati prebivalce gosteje naseljenega Višavja.⁴ Zaposlitvene migracije so potekale le v okviru delovnega načrta za Višavje (*Highland Labour Scheme*). Delavci so sklenili pogodbeno delo za dve leti, nakar so jih na stroške delodajalcev prepeljali nazaj domov. Kolonialisti so si prizadevali migracije nadzorovati, saj so se lahko ti delavci šele po šestih mesecih znova pogodbeno zaposlili [May in Skeldon 1977: 5]. Po letu 1960 je bilo Višavje Nove Gvineje najpomembnejši vir delavcev za plantaže kakava, kokosa in kavčuka na Novi Britaniji, Novi Irski, v Bougainvillu in Centralni provinci.

Sprva so delovne migracije potekale med vasmi ter plantažami in rudniki, pozneje pa so se domačini začeli seliti tudi v bližnja in bolj oddaljena mesta. Eno najprivlačnejših mest na Papui Novi Gvineji je sedanje glavno mesto Port Moresby, ki so ga leta 1885 ustanovili kot britansko upravno enoto. Majhno administrativno mestece se do druge svetovne vojne ni posebej razvijalo. Ves čas je ostajalo *majhno, zaspano, omrtvičeno kolonialno mestece, ki je funkcioniralo le kot administrativno središče ..., avstralsko mestece, iz katerega so bili domačini izključeni tako fizično kot družbeno* [Oram 1976: 27]. V mestu je veljala stroga segregacija med Evropejci in domačini, zato je v njem *pred letom 1942 živelo precej manj kot tisoč Papuancev* [Levine in Levine 1979: 15]. Po drugi svetovni vojni, zlasti po letu 1947, ko je avstralska vlada sprejela odločitev, da Port Moresby postane glavno mesto teritorija Papue

³ Migracije je bilo mogoče zaslediti že pred prihodom Evropejcev, vendar so bile redkejše. Selili so se na primer posamezniki, ki so se poročili v drugo skupino, pogosta so bila trgovska potovanja [gl. npr. Malinowski 1992 (1922)] in podobno. Zelo pogosta medskupinska bojevanja pa so bila tehten razlog proti nepotrebnim potovanjem in selitvam (o pomenu vojn v melanezijskih družbah Harrison 1993).

⁴ Melanezija je skoraj v vseh pogledih eno najbolj raznovrstnih območij na svetu. Na Papui Novi Gvineji tako ločimo tri prevladujoče geografske tipe okolja: obalna območja, širna nižavja ob velikih rekah (npr. Fly in Sepik) in višavja z velikimi naseljenimi zelenimi dolinami [Sillitoe 1998: 2-4].

Nove Gvineje, pa se je mesto začelo izredno hitro razvijati. Ščasoma so sprostili prepoved selitve v mesto, zato so se v mesto začeli priseljevati pripadniki različnih skupin iz vse dežele. Z osamosvojitvijo leta 1975 se je tok priseljevanja v Port Moresby še povečal. V nasprotju s počasnim razvojem v prvi polovici 20. stoletja je Port Moresby danes daleč največje mesto Papue Nove Gvineje in prizorišče stalnih stikov med velikim številom posameznikov oziroma med pripadniki različnih etničnih in jezikovnih skupin.

URBANA NASELJA V PORT MORESBYJU

Večina ljudi, ki se preselijo v Port Moresby, nima možnosti, da bi kupila ali najela hišo ali stanovanje, zato si uredijo bivališče v enem od urbanih naseljih. Urbana naselja so (pri)mestna naselja, kjer so ljudje na določenem prostoru naseljeni brez dovoljenja. Niso urbanistično urejena, nimajo poenotene gradnje, so brez urejene kanalizacije in vodovoda,⁵ električne napeljave, cest, javnega transporta in drugih javnih služb. Etnično, jezikovno in kulturno so izredno raznovrstna, so *kozmpolitske mreže plemenskih skupnosti ali subkultur, ki jih pogosto zaznamujeta etničnost in regionalizem v urbani kulturi* [Muke 2001: 8]. Urbana naselja v Port Moresbyju so večinoma barakarska naselja in učinkujejo kot nasprotje urbanistično urejenim mestnim predelom. V njih živijo večinoma prebivalci nižjih družbeni plasti, zato jih povezujejo z mnogimi urbani problemi. Veljajo za območja pouličnih kriminalnih družb⁶ [Goddard 2001], čeprav po drugi strani *predstavljajo rešitev pomanjkanju urejenih bivališč* [Jackson 1977: 41].

V nekaterih urbanih naseljih prebivalci nimajo dovoljenja za bivanje in graditev hiš, druga pa so po nastanku naknadno urbanistično uredili. Barakarska naselja so sicer nastajala že od konca 19. stoletja, vendar je kolonialna politika do druge svetovne vojne močno preprečevala nenačrtovano naseljevanje domačinov v okolici Port Moresbyja. Šele v šestdesetih letih 20. stoletja so se, kljub nasprotovanju mestnih oblasti, domačini začeli množično naseljevati v urbanih naseljih na mestnem obrobju. Urbana naselja so bila glede na zgodovinske in socialne razmere neogibna in izvrstna rešitev za delavske migrante, ki si niso mogli privoščiti hiš na urbanistično urejenih zemljiščih. *Urbanistični načrtovalci so gradili le naselja, ki so bila zunaj finančnega dosega domačinov in so tako ohranjali segregacijo* [Ward, R. G. 1977: 56]. Mestni upravi se ni več posrečilo sankcionirati črnih gradenj, naselja

⁵ Kljub neurejeni urbanistični podobi imajo vsa naselja nelegalno priključene vodovode. Vodo si prebivalci naselij priključijo sami. Mestna oblast takšno prakso dopušča, saj naselja kljub etnični heterogenosti lahko delujejo kot politične enote.

⁶ V Port Moresbyju so urbana naselja močno stereotipizirana kot brezpravni kraji pouličnih kriminalcev (*raskols*) ter *nezaposlenih in neprilagojenih potepuhov, ki predstavljajo nepotrební madež na državni podobi* [Goddard 2001: 16]. Med belci velja mnenje, da so kriminalna okolja in skrivališča za kriminalce. Slišal sem, da naj bi naselje Two Mile v celoti živelo od prostitucije, kar je bil vsekakor močan predsodek. Moj gostitelj me je večkrat predstavil svojim prijateljem in povedal, da sem antropolog in preučujem kriminalce v Two Mile.

pa so nastajala tudi zato, ker oblasti niso imele nobenega premišljenega načrta za reševanje stanovanjskega problema priseljencev.

V obdobju organizirane delavske imigracije, ki je trajala od konca druge svetovne vojne do osamosvojitve leta 1975, so priseljenecem sicer bivališča pogosto uredili njihovi delodajalci v bližini delovnih prostorov [Oram 1968: 6; 1976: 97; Rew 1974; Goddard 2001: 5–14]. Tam so živeli samski moški, ki so prihajali iz različnih okolij. Oram [1968: 6] je za leto 1964 navedel, da je 35 % priseljencev iz skupine Hula v Port Moresbyju živelo v bivališčih, ki so jim jih priskrbeli delodajalci. Sčasoma pa so delodajalci opustili takšno prakso, zato so si priseljenci bivališča urejali sami bodisi v strnjenih naseljih ali v nekaterih vaseh na mestnem območju. Poleg urbanih naselij namreč k Port Moresbyju spadajo tudi urbane vasi, kjer so pripadniki skupin Motu (ob obali) in Koita (v notranjosti) živeli že pred prihodom kolonialistov. Mesto je med širitvijo zajelo tudi te vasi, vaščani pa so postali meščani. Za razloček od urbanih naselij je v teh vaseh populacija pretežno homogena.

Na vaški zemlji so nastala naselja s priseljenci iz različnih krajev vse države. Domačini so jim zemljišča največkrat odstopili, prodali ali dali v najem. Številni priseljenci so si bivališča brez dovoljenj postavili tudi na občinski zemlji. *Tisti, ki jim delodajalci niso priskrbeli bivališč, so si lastna bivališča, barakarska naselja zgradili brez dovoljenj, bodisi na vladni zemlji ali na zemljišču Motujev ali Koitov z njihovim dovoljenjem* [Oram 1968: 3]. Dokler je bilo priseljencev malo, so jim domačini dopustili naselitev na svoji zemlji, pozneje pa so do takšne prakse postajali vse bolj zadržani. Če so enemu priseljencu dovolili, da si postavi bivališče, so se temu kmalu pridružili rojaki, ki so si v neposredni bližini postavljali svoja bivališča. Ker je bilo priseljencev vedno več, so se v istih naseljih naselili pripadniki različnih skupnosti in se po etnični pripadnosti združevali v zaselke. Tako so v večjih naseljih nastali majhni zaselki z etnično homogenim prebivalstvom.

Leta 1964 je v 18 urbanih naseljih v Port Moresbyju živelo približno 4500 priseljencev. V večini naselij so živeli pripadniki istih etničnih skupin: v 14 naseljih so živeli priseljenci z območja Gulf, v dveh pa pripadniki skupine Hula, ki so se naselili na zemljišču skupine Motu iz vasi Vabukori [Oram 1968: 4]. Leta 1970 so število prebivalcev neformalnih barakarskih naselij ocenili na 12.000 [Oram 1976: 99], leta 1980 na 15.000, leta 1990 na 20.000, leta 1995 na 42.000 tisoč, za leto 2000 pa na 100.000 [Muke 2001: 28, 105].

Leta 2000 je bilo v Port Moresbyju več kot 50 urbanih naselij in sedem urbanih vasi [Muke 2001: 45], prebivalstvo v urbanih naseljih pa je že doseglo tretjino vseh prebivalcev Port Moresbyja. Zlasti v zadnjem desetletju in pol se je veliko ljudi priselilo v takšna naselja, ki so se zelo povečala. Ker so merila klasifikacije različna, natančno število urbanih naselij v Port Moresbyju niti ni poznano in je njihovo število težko določiti. Nekatera naselja so priseljenci poselili z dovoljenjem mestne uprave ali lastnikov zemlje, druga pa so zrastle brez dovoljenj na praznih, nezasedenih zemljiščih na mestnem območju. Vmes pa je še več drugih vrst naselij. Lahko se, na primer, razrastejo prek dovoljenih meja in delujejo kot ilegalna naselja. V takem primeru je del naselja formalen, del pa ilegalen. Poleg tega se je tudi samo mesto postopoma širilo in vedno znova zajelo nekaj novih barakarskih (pri)mestnih

naselij, ki so bila prej zunaj mestnega območja. Težavno je tudi naselja razmejiti: nekatera namreč rastejo tako hitro, da se med sabo združujejo. Tako je na območju Six Mile npr. več manjših naselij. Uprava je načelno nasprotovala, v praksi pa dopuščala njihov nastanek, vendar so morala biti oddaljena od naselij, v katerih so živeli Evropejci. Port Moresby je torej strukturno razdeljen na dva dela. Del je urbanistično načrtovan s sodobnimi stavbami, upravnimi enotami in bivališči z visokim standardom. V njem so včasih živeli Evropejci, zdaj pa bogatejši domačini, zlasti vladni uslužbenci in poslovneži. Drugi del ni urbanistično načrtovan. Sem spadajo tako območja z bivališči srednjega standarda kakor tudi številna neformalna barakarska naselja z najnižjo življenjsko ravni.

Urbana naselja so zelo spremenljivi in dinamični prostori; po eni strani imajo izredno urban značaj, po drugi strani pa omogočajo ohranitev ruralnih kulturnih značilnosti. Ker niso podvrženi strogim urbanističnim načrtom, se zelo hitro spreminjajo in povečujejo. Ne le velikost in videz, tudi notranja etnična in jezikovna sestava prebivalstva sta izredno spremenljivi, saj se nekateri prebivalci pogosto selijo. Mnogi prebivalci urbanih skupnosti so naseljeni stalno, nekateri si šele ustvarjajo svoje mesto v bivalnem in socialnem prostoru, veliko pa jih prihaja k sorodnikom za krajši čas ali za stalno. V ta naselja prihajajo tisti, ki ob prihodu v Port Moresby poiščejo svoje sorodnike, sovaščane ali rojake, da bi jim pomagali pri naselitvi in vključitvi v urbane skupine. Pogosto se že pred odhodom dogovorijo za bivanje in pomoč v mestu, včasih pa priseljenci šele po prihodu v mesto poiščejo ljudi, ki so iz istega kraja ali jezikovne skupine. Urbana naselja tako funkcionirajo kot tisti prostori, kjer nastajajo nove družbene mreže, urbane skupnosti ali sistemi *wantok*.⁷ *Wantok* je prvotno pomenil *nekoga, ki govori isti jezik, je iste narodnosti, rojak, je iz iste dežele, sosed* [Mihalic 1983 (1971): 202], vendar je ta kategorija ohlapna, saj z njo označujejo bližnje in daljne sorodnike, dobre prijatelje, pa tudi bežne znanke, ki prihajajo iz domačega kraja ali okolice in morda govorijo isti jezik. To so novonastale oblike urbane skupnosti, ki najmočneje temeljijo na predstavah o skupnem izvornem prostoru.

SKUPNOST OKAPIJCEV V URBANEM NASELJU TWO MILE

Naselje Two Mile ali Rabiakani je eno najstarejših urbanih naselij v Port Moresbyju. V njem živi med 2500 in 3000 ljudi.⁸ Od centra mesta oziroma poslovnega središča je oddaljeno dve milj.⁹ Leži na pobočju hriba med obalnim naseljem Koki-Badili in gospodarskim

⁷ Sistem *wantok* (*wantok system*) je kategorija, ki jo uporabljajo tako v vsakdanjem življenju kakor v strokovni literaturi. Izraz izvira iz angleških besed za isti jezik (*one talk*).

⁸ Muke in Gonno sta pri projektu evidentiranja prebivalstva v urbanih naseljih Port Moresbyja leta 1999 našteja 2648 ljudi, vendar je ta številka zelo približna, saj nad priseljevanjem in odseljevanjem ni nikakršnega nadzora [Muke 2001: 65; Muke in Gonno 2002a: 84].

⁹ Ime se nanaša na razdaljo od središča mesta do naselja ob cesti Hubert Murray Highway. Čeprav je ime nastalo neformalno, z lokalno rabo, je sčasoma postalo glavna oznaka naselja [tudi Goddard 2001: 26].

delom mesta, imenovanim Boroko. Naselje je nastalo okoli leta 1950, ko je manjša skupina delovnih migrantov svoja bivališča postavila na neuporabnem pobočju, ki se od obale dviga proti vzhodu. Ko so na ravnini vzhodno od središča v šestdesetih letih 20. stoletja začeli urejati novo gospodarsko in bivalno središče Boroko, so mimo severnega roba naselja Two Mile zgradili cesto Murray Highway. Strateška lega naselja Two Mile med gospodarskim in bivalnim središčem ter centrom mesta je spodbudila priseljevanje, po drugi strani pa je kmalu onemogočila njegovo širitev, saj je bilo z vseh strani omejeno. Pobočje, na katerem se razteza Two Mile, se z vzhoda proti zahodu spušča do morja in je ponekod nagnjeno tudi do trideset stopinj. Pobočje ni enakomerno, temveč ima več ravnih predelov in vmesnih dolinic, po katerih se v deževni dobi stekajo struge. Zemlja je bila prvotno zelo revna, posejana z grmičevjem in ni bila primerna za večje rastlinje. Po naselitvi so jo priseljenci obogatili z odpadki in vodo, jo prekopali in s kultivacijo počasi spremenili v rodovitno zemljo, kjer so lahko začeli gojiti rastline za prehrano. Takih vrtov je še vedno precej, vendar so zaradi goste naselitve in velikega števila bivališč majhni. Na zunaj daje naselje vtis zelene oaze v sicer precej pusti in presušeni pokrajini, ki jo prekrivajo trda trava, grmičevje in redka drevesa.

Ob naselju se dvigajo visoke stolpnice in moderne poslovne stavbe, ki predstavljajo urbano središče. Blizu sta tudi industrijsko območje in območje s sodobnimi stanovanjskimi zgradbami. Pod stanovanjskimi bloki in stolpnicami pa živijo ljudje v lesenih in pločevinastih barakah. Barakarsko naselje je urbanistično neurejeno, zgrajeno brez dovoljenj in upoštevanja gradbenih predpisov ter brez osnovnih komunalnih napeljav, razen vode. Voda je nujno potrebna za življenje, zato v Port Moresbyju ni naselij, do katerih ne bi bila napeljana. Napeljave so največkrat ilegalne, saj priseljenci sami poiščejo vodovodne cevi, vanje zvrtajo luknje in uredijo lastno vodovodno napeljavo [Muke in Gonno 2002b]. Med naseljema Koki in Boroko potekajo mimo naselja Two Mile štiri glavne vodovodne cevi, na katere so prebivalci sami priključili lastne napeljave. Na glavni vir vode (100 mm cev) je ilegalno priključena 50 mm cev, ki se razdeli v osem drugih vozlišč, iz katerih so po površini speljane manjše cevi do vseh zaselkov [Muke in Gonno 2002a: 88]. Priključki pa so še na dveh glavnih ceveh, tako da imajo prebivalci res ekstenzivno razširjeno mrežo površinskih vodovodnih napeljav. Takšna je praksa v vseh urbanih naseljih v Port Moresbyju. Ilegalni priključki vodovodnih cevi so povsem običajni in dobro vidni, saj so na površini. Ljudje uporabijo le malo laičnega znanja in sami napeljejo vodo v svoj zaselek. V skrajnem primeru so priključki izredno enostavni in nestrokovni, zato je izguba vode, ki na takšnih stikih odteka, zelo velika. Nacionalna družba za vodovod Eda Ranu (v jeziku *hiri motu* njeno ime pomeni 'naša voda', kar je povsem upravičeno) v urbanih naseljih *vsako leto 'izgubi' vode, vredno šest milijonov kin* (milijon in pol evrov, op. J. R.) [Muke 2001: 7; Muke in Gonno 2002b].

Vsaka od skupnosti do svojega zaselka sama potegne vodovodno cev bodisi od glavne cevi ali pa od sosedov. To, kje kak zaselek priključi svojo vodovodno cev in kod jo spelje, je odvisno od odnosov, ki vladajo v naselju med skupinami iz različnih zaselkov. Če so odnosi z zaselkom bližje vodnemu izviru dobri, lahko priključijo cev na njihovo napeljavo ali pa

vsaj svojo cev potegnejo čez njihovo zemljo. Če stiki med sosedi niso dobri, pa morajo svojo cev potegniti od izvirne cevi okoli sosednjega zaselka. Ker je v naselju veliko različnih zaselkov skupin, ki so si boljših ali slabših odnosih, postane vodovodna napeljava na videz popolnoma kaotična.

Zaselek Okapijcev nima urejene kanalizacije in električne napeljave. Le dve hiši in trgovina imajo napeljano elektriko, drugod pa uporabljajo kerozinske svetilke ali sveče.¹⁰ Telefon, s tem tudi faks in internet ima en prebivalec zaselka. V zaselku sta dve zunanji vodovodni pipi, ki zadoščata za potrebe vseh stanovalcev. Vodo si po potrebi prinašajo do hiš.

Zaradi velikega števila različnih skupin ima Port Moresby izrazito multikulturni značaj, kar se najmočneje kaže ravno v urbanih naseljih. Ta so izredno heterogena, vendar imajo notranjo strukturo med seboj ločenih etničnih zaselkov. V naselju Two Mile so takoj opazni majhni zaselki, ki so ločeni bodisi s simbolnimi mejami ali pravimi ograjami. S simboli zamejijo skupnost in njen položaj v prostoru. Simboli po eni strani omogočajo posamezniku, da se s skupnostjo identificira [Cohen 1998 (1985); Brumen 2000: 80], po drugi pa uravnavajo stike s pripadniki drugih skupnosti. Bivališča so z vhodom obrnjena proti zaselku in stran od sosednjega zaselka.

Zaselek Okapijcev leži na severovzhodnem delu naselja Two Mile in je z mrežno ograjo ločen od zaselkov skupine Gailala in Chimbujev. V zaselku je bilo leta 2002 25 bivališč, v katerih je živelo 141 ljudi, po rodu skoraj vsi iz okrožja Okapa v Vzhodnem višavju. Le eden se je k njim priselil z Zahodnega višavja, saj se je poročil z Okapijko. Postal je polnopravni član njihovega sistema *wantok*, vendar je vzdrževal tudi stike s urbano skupnostjo z Zahodnega višavja in načrtoval, da se bosta z ženo nekega dne, ko bosta v mestu zaslužila dovolj denarja, preselila v njegovo vas blizu Mount Hagna. Povedal je, da je zaradi žene postal del skupnosti, ki mu zagotavlja družbo in varnost, ki bi jo sicer lahko dobil tudi v lastni skupnosti.

V zaselku Okapijcev je opazna ločenost na pripadnike klana Pagataisa iz istoimenske vasi in klana Lasota iz vasi Henegaru ter manjših bližnjih vasi. Oboji so iz Okape in tradicionalni prijatelji in zavezniki, toda govorijo različne dialekte ali *tokples*.¹¹ Čeprav se razumejo, se v mestu najraje pogovarjajo v tok pisinu. Kljub jezikovnim razlikam pa so pripadniki istega sistema *wantok*.

Nekateri Okapijci imajo ob hišah vrtove, na katerih pogosto gojijo rastline, ki so sicer v višavju glavne vrste hrane – banane, sladki krompir (*kaukau*), arašide, koruzo, sladkorni trs (*pitpit*) in nekatere druge vrste zelenjave. Te rastline so *simboli identitete in zbujejo subtilne predstave o razločkih in podobnostih ter označujejo skupno življenje etnične skupnosti in ohranjanje tradicionalne identitete* [Muke in Gonno 2002a: 79]. Takšno tipiziranje kulturne mikrokrajine vzdržuje predstavno povezanost z domačim okoljem in označuje etnično sku-

¹⁰ V etničnih zaselkih urbanih naselij je pogosta praksa, da ima le en prebivalec priključeno električno napeljavo, ki jo za plačilo uporabljajo tudi drugi [Muke 2001: 91–92]. Pri Okapijcih ni te navade.

¹¹ *Tokples* označuje jezik ali dialekt (*tok* iz angl. *talk*), vezan na določen prostor (*ples* iz angl. *place*). Jezik vasi Henegaru imenujejo *kerana*, jezik vasi Pagataisa pa *forai*.

pnost navzven. V urbanih naseljih z vrtovi pogosto upodabljajo naravno okolje domačih krajev. Vrtovi in hrana so v tem kontekstu simbolni označevalci identitete in povezanosti z domačim krajem.¹² Vsako urbano naselje ima tako več kulturnih mikrokrajin, saj priseljenci tipizirajo kulturno okolje in s tem tudi označijo skupinsko identiteto. *Rastline uporabijo kot simbole zaznamovanja meja skupnosti in etnične pripadnosti tam, kjer so tradicionalni elementi konceptualizacije urejanja kulturne krajine – krajine, ki ji etnične skupine pripisujejo pomen – ponovno izumljeni v mestnem kontekstu* [Muke 2001: 40]. Ob tem se pojavijo celo prevladujoče gospodarske aktivnosti nekaterih skupin. Betelove orehe, ki jih uživa veliko prebivalcev Nove Gvineje, v Port Moresbyju največ prodajajo pripadniki skupine Mekeo, ti pa jih dobijo prek svojih povezav iz ruralnega zaledja.

Tipizacija kulturne mikrokrajine v monoetničnih zaselkih po eni strani simbolizira skupinskost glede na izvir, po drugi strani pa tudi povezave med lokacijo v mestu in domačim krajem. Okapijci v naselju Two Mile namreč izredno idealizirajo življenje v vasi v nasprotju z urbanim življenjem. Mnogi so trdili, da je vaško življenje precej lepše, saj je v višavju boljše podnebje, vse je cenejše kot v dragem mestu in še zdaleč ni tako nevarno kot v mestu. Hrano lahko pridelajo na svoji zemlji, če so podjetni, pa lahko začnejo pridelovati in prodajati kavo. V vaseh so obkroženi s prijatelji in sorodniki, mestno življenje pa je nevarno, saj so okrog njih neznanci in potencialni sovražniki. Med vsemi je le eden trdil, da mu je življenje v mestu bolj všeč, saj ponuja številnejše in boljše možnosti za delo, drugi pa so govorili, da se bodo nekega dne vrnili domov. Z idealiziranimi predstavami o domu, ki temeljijo na dihotomiji med ruralnim in urbanim, nekateri v mestu živijo že nekaj desetletij ali celo vse življenje. Tudi mlajši imajo o življenju v vasi podobne predstave kakor njihovi starši, čeprav se nekateri ne bi preselili v vas, saj poznajo le mestno življenje.

POMEN DOMAČEGA KRAJA PRI URBANIH IDENTIFIKACIJAH

Pri Okapijcih v urbanem naselju Two Mile v Port Moresbyju družbena razmerja, ki se razvijajo v mestih, ne temeljijo le na potomstvu in sorodstvu, temveč zlasti na predstavah o skupnem izviru. *V mestih posamezniki razširijo lastne predstave o sorodstvu ali družbenih vezeh in s tem zajamejo ljudi iz drugih vasi in sosednjih območij, s katerimi doma nimajo nobenih ali pa le ohlapne vezi* [Ward, R. G. 1977: 48]. Tradicionalne družbene organizacije, na primer sorodstvo, v mestih obdržijo pomembno vlogo, spremenijo pa se njihova oblika. Nova družbena razmerja v mestih pogosto temeljijo na predstavah o skupnem izvirnem okolju. Sistem *wantok* deluje tudi zaradi potrebe po medsebojni pomoči in združevanju v skupnosti s tistimi ljudmi, *ki imajo skupno kulturo ... in lahko do neke mere samo oni zagotovijo povračilo v smislu prestiža in družbenega položaja* [Strathern 1975: 289]. Mestni prebivalci se identificirajo s sistemom *wantok*, ki je postal zelo široka kategorija, povezana

¹² Ob tem primeru se spomnimo na Lévi-Straussovo trditev, da je hrana dobra za mišljenje. Priseljenci z otokov gojijo jam, tisti iz nižavja Nove Gvineje pa sago, kruhovec in betelove orehe.

zlasti z izvirnim okoljem (domača vas ali vas staršev). *Ples bilong mi* – »moj kraj« je kulturna in prostorska kategorija, ki je sidrišče skupinskih identifikacij. M. Ward [2000] pojmuje koncept *ples* kot socialni prostor ali družbeno stvarnost in deluje kot sidrišče skupinskih identifikacij za vse člane urbanih etničnih skupnosti, tudi za tiste, ki so se rodili v mestu, pa so si prek staršev ustvarili predstavo o njihovi rodni vasi kot domačem kraju. Pri identifikaciji Okapijcev kot urbane etnične skupnosti je izredno močna povezava med *krajem in pripadnostjo* [prim. Lovell 1998]. Skupnost v urbanemu naselju do določene mere preslikuje družbene odnose in razmerja, ki veljajo v vaseh, čeprav so tudi precej modificirana. Družbene vloge, statusi, institucija *bigmana*, pomen sorodstvenih in rodovnih razmerij ter druge podobne družbene kategorije so nepogrešljiv del življenja v urbanem okolju, čeprav so prenesene iz ruralnega kulturnega okolja. Izvirno okolje je namreč vir kulturne tradicije in identifikacije, ki se izrazi tako v notranji organizaciji skupnosti kakor tudi v stikih s pripadniki drugih skupin.

Prebivalci urbanih naselij v Port Moresbyju kraja, v katerem živijo, nimajo za svoj dom, za svoj *ples*. *Ples* je v mestih namreč tisto, kar onemogoča, da bi priseljenci začutili pripadnost urbanemu okolju. Tudi rojeni v Port Moresbyju se počutijo pripadnike vasi in tradicionalne skupnosti, od koder so njihovi starši. Čeprav mnogi mlajši Okapijci ne govorijo jezika svojih staršev (*tokples*) in so pripadniki urbanega sistema *wantok*, ohranjajo identifikacijo z domačim krajem svojih staršev (oziroma vsaj očeta). Tudi potomci priseljencev, ki še niso bili v vasi svojih staršev ter ne govorijo njihovega jezika, so upravičeni do zemlje, ki jim pripada po očetu. O vasi svojih staršev govorijo kot o svoji vasi, jezik, ki ga govorijo v tej vasi, pa imenujejo *tokples*. Četudi mladi ne poznajo jezika in vasi svojih staršev, govorijo o svojem kraju in svojem jeziku (*ples bilong mi* in *tokples*). Izvirno okolje je izredno močna in temeljna kategorija, ki prežema ves spekter urbanega življenja, oblikovanja skupnosti in interakcij v mestu. V mestu dobi domači kraj poudarjeno vlogo simbolne lokacije skupnosti, ki ljudi združuje v pripadnike istega sistema *wantok* ter jim prek prenesenih simbolov omogoči oblikovanje skupinskih identitet.

Ples je fleksibilen koncept, ki lahko zajema različne geografske in družbeno kulturne kategorije – odvisno od situacije ali konteksta, v katerem ga uporabijo. Označuje lahko majhno vas, okrožje, večje kulturno ali geografsko območje ali celo provinco, ki je nastala kot kolonialna politična kategorija. Odvisen je od homogenosti skupnosti, ki živi v urbanem naselju. Okapijci iz naselja Two Mile so za svoj *ples* največkrat uporabljali dve krajevni kategoriji. Kadar so bili pri pogovoru navzoči pripadniki iz različnih vasi v Okapi, so omenjali Okapo in s tem poudarjali skupinsko homogenost, kadar pa so bili vsi udeleženci pri pogovoru iz iste vasi, so kot svoj *ples* omenjali svojo vas. Ko se Okapijci družijo z ljudmi iz drugih provinc, uporabljajo širšo kategorijo in se pogosto predstavljajo s svojo provinco Vzhodno višavje ali njenim glavnim mestom Goroka. S fleksibilnim konceptom prostora je povezana prav tako fleksibilna kategorija sistema *wantok* oziroma etničnosti, ki je kot

kategorija družbene interakcije ustvarjen in instrumentalen koncept, saj ga uporabljajo glede na družbeno situacijo.¹³

Življenje v mestu se dejansko neizmerno močno vrti prav okoli povezanosti z izvirnim krajem. Njihov domači kraj (*ples bilong mi*), jezik ali dialekt (*tokples*) in urbana mreža ljudi skupnega izvira (sistem *wantok*) so dejansko najpomembnejše in fundamentalne kategorije v življenju meščanov. Ljudje na tej podlagi tvorijo urbane skupnosti, v katerih si pomagajo z nastanitvijo, hrano, vključitvijo v socialno življenje, zaščito, službo itn. V mestih Papue Nove Gvineje se priseljenci skušajo *obkrožiti z znatnim zaledjem osebne pomoči in podpore, in to ne le ob prihodu, temveč skozi vse obdobje svojega bivanja v mestu* [Levine in Levine 1979: 40]. Z življenjem v takšni skupnosti vsak posameznik dobi možnosti normalnega funkcioniranja v socialnem okolju s skupno kulturo in navadami. Obenem pa vključenost v takšno skupnost vsakemu pripadniku omogoča tudi normalno ali poznano interakcijo z drugimi. Sistemi *wantok* delujejo zlasti zato, ker so vsi meščani vključeni v takšno mrežo ali skupnost.¹⁴ Domačini imajo celo predstavo, da tudi belci tvorijo sistem *wantok*, kar niti ni tako daleč od resnice.¹⁵

Med starejšimi priseljenci velja trdno načelo, da se bodo nekoč vsi vrnili v domačo vas.¹⁶ Načelo o vrnitvi v domačo vas je zelo močna predstava o moralni povezanosti z izvirnim krajem in je za mnoge esencialna ali celo ontološka osnova življenja v mestu. Domači kraj ali vas je tako pomembna kategorija v njihovem življenju, da se ljudje v starosti ali bolezni vrnejo v vas ali pa jih v vas pošljejo celo po smrti. Novembra 2002 so Okapijci v naselju Two Mile priredili poslovilno posmrtno praznovanje za svojega *wantoka* Jagasija, ki je mesec prej, star 28 let, umrl v domači vasi Henegaru. Jagasi je nekaj let živel v Port Moresbyju skupaj z bratom Jobom. V mestu je zbolel za tuberkulozo, nakar se mu je stanje zelo poslabšalo. Nekaj tednov pred smrtjo so njegovi *wantoki* zbrali denar za letalsko vozovnico do Goroke. Posmrtno praznovanje je potekalo tako v vasi kakor med njegovimi *wantoki* v naselju Two Mile. Brat umrlega je skupaj s starešino (*bigman*) v naselju organiziral veliko pojedino, *mumu*, na katero so prišli mnogi sorodniki, prijatelji in rojaki iz vrste drugih urbanih naselij v Port Moresbyju.

Mumu je tradicionalna oblika priprave hrane na vročih kamnih v zemeljskih pečeh in jo zdaj uporabljajo pri različnih slavih, ko sodeluje vsa vas ali zaselek. V mestu ga pripravijo

¹³ O podobnostih med sistemom *wantok* in etničnostjo sem pisal drugje [Repič 2004; prim. Levine in Levine 1979; Whiteman 1973; Gustafsson 1998].

¹⁴ Za etničnost velja enako, saj le ena etnična skupina ne more obstajati. Etnične skupine vedno obstajajo zaradi interakcij v okoljih, kjer imajo pomembne stike z drugimi podobnimi kategorijami [Barth 1969; Eriksen 1993: 11–12].

¹⁵ Belci v Port Moresbyju tvorijo ohlapno mrežo, ki pa je organizirana povsem drugače kakor drugi sistemi *wantok*, saj ponavadi ne temelji toliko na izviru, jeziku ali integriranosti v isto (etnično, nacionalno) skupnost, temveč na razrednem položaju in socialnem statusu, medsebojnem ekonomskem sodelovanju in kontinuiteti kolonialne segregacije med belci in domačini.

¹⁶ Izražanje želje ali namere, da bi se v neki nedoločeni prihodnosti radi preselili nazaj v domačo vas, ne pomeni, da se tudi dejansko bodo, kaže pa na izjemen pomen domače vasi kot prostorske kategorije pri življenju v Port Moresbyju in družbeni organizaciji sistemov *wantok*.

čimbolj podobno kot na podeželju. *Mumu* je bil namenjen le sorodnikom in *wantokom* umrlega. Vse družine v naselbini so prispevale nekaj denarja, s katerim so na tržnici kupili veliko hrane – sladek krompir, banane, piščance, zelenjavo in sladkorni trs (*kumu* in *pitpit*). V naselbini so za pripravo hrane uredili dve zemeljski peči. Moški so pripravili peč, ženske pa hrano – očistile so piščance in zelenjavo, olupile krompir in banane. Medtem so prišli *wantoki* iz drugih naselij. Hrano so naložili na gomilo nad segreto kamenje, vse skupaj pokrili z listjem in zemljo ter zalili z vodo, da se je počasi kuhalo v lastni pari. Ko se je vsa hrana skuhalo, se je začelo ključno dejanje slavlja – razdeljevanje hrane. Kljub temu da so vse družine prispevale k nakupu hrane, je *mumu* organiziral brat pokojnega Jagasija. Hrano so skrbno razporedili na veliko število različno velikih kupov, nato pa jo začeli razdeljevati vsem navzočim. Na glas so klicali ljudi, ki so prihajali po hrano. Vsak je dobil določeno količino hrane, odvisno od vezi med Jagasijem in njegovim rodом. Slavje ni bilo omejeno le na en zaselek, temveč so se vanj vključili tudi *wantoki* iz drugih naselij in so jih s pokojnim družile bodisi sorodstvene ali druge vezi.

V domačo vas se ne vrnejo vsi, čeprav nekateri točno določijo datum vrnitve za nekaj let vnaprej. Mnogi nameravajo z denarjem, ki ga v mestu zaslužijo in prihranijo, doma začeti kakšno podjetje (*bisnis*), najraje povezano s pridelavo kave.¹⁷ Neskladje med spoštovanjem navezanosti na domačo vas in pragmatičnostjo življenja v Port Moresbyju se bo verjetno močnejše pokazalo pri mlajši generaciji, ki se ni rodila v vasi svojih staršev. V nasprotju z domačim krajem, ki v mestu dobi poudarjeno idealizirano podobo, imajo druge, oddaljene kraje za nevarne in necivilizirane. Ljudje od drugod naj bi bili *nemoralni*, *divji*, *vedno nekaj naklepajo*, *jim ne moreš zaupati*, *so nevarni*, *zaprti*, *nezaupljivi*, celo *rojeni kriminalci*, *kanibali*¹⁸ itn. To so seveda skrajne in pretirane oznake, stereotipi, ki, kot *skrajno zgoščeni simboli kolektivne identifikacije* [Brumen 2000: 80], omogočajo strukturiranje interakcij s pripadniki kulturno drugačnih in oddaljenih skupin. Svojo samopodobo postavljajo v nasprotju s stereotipno, pripisano podobo drugih.

ETNIČNOST IN NACIONALNOST V URBANEM OKOLJU

V procesih migracije in urbanizacije družbe doživljajo močne strukturne spremembe, zato lahko domnevamo, da ob tem *nastajajo nove prostorske oblike* [Castells 1996: 410]. V Port Moresbyju so nastale translokalne urbane skupnosti, saj je mogoče *ustvarjanje oblik solidarnosti in identitete, ki ne temeljijo na prilagajanju prostora, kjer so najpomembnejši osebni fizični stiki* [Gupta in Ferguson 1992: 9]. *Translokalnost* tako označuje *mnogovrstne, zaupne*

¹⁷ Višavje Nove Gvineje slovi po zelo dobri kavi. V Okapi jo pridelujejo mnogi premožnejši domačini.

¹⁸ Kanibalizem je sicer tudi del preteklosti Okapijcev, vendar ga sprejemajo v časovno oddaljenem smislu. Ko govorijo o drugih skupinah, pa ta oznaka velja za skrajno nemoralnega človeka, čeprav priznajo, da so tudi drugi že prenehali s to prakso. Pri tej oznaki je šlo za skrajno obliko reprezentacije 'drugega' kot neciviliziranega in primitivnega skozi časovno razdaljo (o času in konstrukciji 'drugih' Fabian 1983).

odnose in občutenja pripadnosti med pripadniki skupnosti, ki je locirana na več kot enem kraju [Vertovec 2001: 23]. Skupnosti v Port Moresbyju so predstavne, niso omejene le določene lokacije, temveč povezujejo več fizično in strukturno različnih prostorov. Sistem *wantok* Okapijcev ni vezan le na en kraj v mestu. Pripadniki iste etnične skupnosti niso teritorialno omejeni, saj živijo v različnih urbanih naseljih Port Moresbyja, se pogosto obiskujejo in skupaj prirejajo razna praznovanja itn. Mnoge vežejo sorodstvene vezi, predstave o povezanosti pa se nanašajo na izvirno prostorsko kategorijo – *ples* – saj večino druží širše izvirno okolje v Okapi.

Simbolna konstrukcija skupnosti [Cohen 1998] tako iz prostorov ustvarja kraje kot lokacije identitet (npr. Okapa kot okrožje v Vzhodnem višavju in kulturna kategorija v mestu). Poleg etničnih skupnosti pa nastajajo tudi predstave o nacionalnosti [Lindstrom 1998; Dominguez in Wu 1998; Foster 1991, 1995].¹⁹ Procesi ustvarjanja in (re)interpretacije tako etničnih kot tudi nacionalnih identitet so v urbanem okolju izredno močni in pomembni.

Proces oblikovanja *zamišljenih skupnosti* [Anderson 1998 (1983)] poteka med urbaniimi skupinami v Port Moresbyju na več ravneh. M. Ward [2000: 226] ugotavlja, da je *trend identifikacije s krajem zaradi dejavnikov, ki pospešujejo nastanek nacionalne zavesti, kot na primer radio, razširil konceptualizacijo 'življenjskega prostora' in spremenil način, kako ljudje vzdržujejo vez z izvirnim krajem*. Razširjena konceptualizacija prostora omogoča predstave o pripadnostih na osnovi družbeno-političnih kriterijev, kot so provincialne in okrožne meje ter nacionalna država. Medtem ko predstave o etničnih urbanih skupinah oblikujejo zlasti na podlagi domačega kraja in v stikih z drugimi skupinami, pa se v oblikovanje nacionalnosti lahko vključujejo še politični predstavniki, državni aparat, različne korporacije in posamezniki.²⁰ Fuyuge, ki živijo blizu Port Moresbyja, na primer za poimenovanje predelov lokalne pokrajine uporabljajo imena krajev v Port Moresbyju in okolici in tako simbolizirano 'nacionalno kulturo' prenašajo na lokalno raven, s tem pa soustvarjajo občutja nacionalne identitete in nacionalni diskurz na lokalnem nivoju [Hirsch 1990; 1995]. Okapiji v svojih bivališčih v Port Moresbyju in pri svojem delu občasno uporabljajo različne nacionalne simbole – izdelke ročne obrti, poslikane z nacionalno zastavo, rajske ptice ipd.

Sočasno z oblikovanjem predstav o lokalnih kulturnih posebnostih se oblikujejo tudi podobe o skupni nacionalni kulturi. Predstave o nacionalnosti in nacionalni diskurzi o kulturnih tradicijah v veliki meri izvirajo iz zahodnih ideologij in pogosto vsebujejo idealizacijo preteklosti in podeželja [prim. Keesing 1989: 22], čeprav se prek medijev širijo iz mest, ki pa so (post)kolonialni konstrukt [gl. Foster 1995]. Urbani in nacionalni prostori se v marsičem prekrivajo, saj je urbani prostor tista kategorija, od koder izvirajo ideje in prakse nacionalizacije kulture [npr. Foster 1995]. Urbana okolja so namreč ustanovili šele

¹⁹ O razmerju med etničnostjo in nacionalnostjo gl. npr. Eriksen [1993] in Smith [1989 (1986)].

²⁰ Zgled je parlament, ki ima obliko *haus tambaran*, hiše duhov prednikov, sprednja stran pa je poslikana z različnimi motivi iz kulturne tradicije dežele. Air niugini, nacionalna letalska družba, prav tako pogosto uporablja tradicionalne kulturne simbole, ki zdaj funkcionirajo kot nacionalni simboli [Foster 1991, 1995; LiPuma 1995].

kolonialisti, ki so prinesli tudi ideologije in prakse oblikovanja nacionalnosti in nacionalne kulture. *Diskurzi o kulturni identiteti v sedanjem Pacifiku v mnogih pogledih izhajajo iz zahodnih ideologij, kljub temu da upodabljajo preteklost in producirajo predstave, nasprotno kolonializmu* [Keesing 1989: 22].

SKLEP: URBANA NASELJA V PORT MORESBYJU KOT KONTEKST NASTAJANJA TRANSLOKALNIH URBANIH ETNIČNIH SKUPNOSTI

Pojmovanje prostorov, ki se po eni strani nanaša na lokacije skupnosti in identitet (*ples*) ter po drugi strani na translokalne in nacionalne prostore, ki nastajajo v translokalnih povezavah in mrežah, močno vpliva na kognitivno zemljevidenje urbanih prostorov. V procesu postkolonialne urbanizacije priseljenci iz ruralnih krajev soustvarjajo podobo mest Papue Nove Gvineje in jo zaznamujejo na zelo specifične načine [prim. Muke 2001: 42]. Okapijci iz naselja Two Mile so le ena številnih urbanih skupnosti, povezanih v mrežo bolj ali manj tesnih povezav z drugimi Okapijci v drugih urbanih naseljih in drugimi priseljenci z Vzhodnega višavja Nove Gvineje. Njihovo domovanje v mestu je tesno povezano s pojmovanjem izvira ali izvirnih krajev, ki omogočajo članstvo v skupnosti. Po istih merilih – kulturno prostorskih kategorijah – so povezani in tvorijo širšo etnično mrežo ali skupino (sistem *wantok*). Urbane identifikacije se oblikujejo in ohranjajo s pomočjo predstav o lastni skupinskosti, ki jo utrjujejo z izvirno krajevno kategorijo.

Urbane lokacije majhnih skupin so kognitivno povezane v translokalno etnično mrežo, ki zajema tako ruralne skupnosti kakor tudi večje število majhnih urbanih zaselkov. Kognitivno zemljevidenje mesta soustvarja specifične *grozde interakcij* [Gupta in Ferguson 1992] v urbanem prostoru, zlasti v urbanih naseljih, ki v zadnjih desetletjih postajajo vedno pomembnejši načini oblikovanja in organizacije skupnosti ali družb. Urbana barakarska naselja v glavnem mestu kulturno, jezikovno in etnično izredno pluralne družbe Papue Nove Gvineje postajajo vse popularnejši alternativni urbani bivalni prostori, ki bistveno določajo sam značaj mesta in hkrati tudi nacionalne države.

LITERATURA

- Anderson, Benedict
1998 [1983] *Zamišljene skupnosti. O izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: ISH (*Studia Humanitatis*).
- Barth, Fredrik
1969 Introduction. V: Barth, F. (ur.), *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization*

of Culture Difference. Bergen in Oslo, Universitets Forlaget; London: Allen & Unwin: 9–38.

Brumen, Borut

2000 *Sv. Peter in njegovi časi. Socialni spomini, časi in identitete v istrski vasi Sveti Peter*. Ljubljana: Založba / *cf. (*Oranžna zbirka*).

Buck, Pem Davidson

1989 Cargo-Cult Discourse. Myth and the Rationalization of Labor Relations in Papua New Guinea. *Dialectical Anthropology* 13: 157–171.

Castells, Manuel

1996 *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell.

Chowning, Ann

1977 *An Introduction to the Peoples and Cultures of Melanesia*. London: Cummings Publ. Comp.

Cohen, Anthony P.

1998 [1985] *The Symbolic Construction of Community*. London in New York: Routledge.

Dominguez, Virginia R. in David Y. H. Wu

1998 (ur.) *From Beijing to Port Moresby. The Politics of National Identity in Cultural Policies*. Amsterdam: Gordon and Breach Publishers.

Epstein, Arnold L.

1978 *Ethos and Identity. Three Studies in Ethnicity*. London: Tavistock.

Eriksen, Thomas Hylland

1993 *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. London: Pluto.

Fabian, Johannes

1983 *Time and the Other. How Anthropology Makes its Object*. New York: Columbia University Press.

Foster, Robert J.

1991 Making National Cultures in the Global Ecumene. *Annual Review of Anthropology* 20: 235–60.

1995 *Nation Making. Emergent Identities in Postcolonial Melanesia*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Goddard, Michael

2001 From Rolling Thunder to Reggae. Imagining Squatter Settlements in Port Moresby. *The Contemporary Pacific* 13 (1): 1–32.

Gupta, Akhil in James Ferguson

- 1992 Beyond "Culture". Space, Identity, and the Politics of Difference. *Cultural Anthropology* 7 (1): 6–23.
- Gustafsson, Berit
- 1998 The Identity Construction of Ethnic and Social Groups in Contemporary Papua New Guinea. V: Wassmann, Jürg (ur.), *Pacific Answers to Western Hegemony. Cultural Practices of Identity Construction*. Oxford in New York, Berg: 169–190.
- Harrison, Simon
- 1993 *The Mask of War. Violence, Ritual and Self in Melanesia*. Manchester in New York: Manchester University Press.
- Hirsch, Eric
- 1990 From Bones to Betelnuts. Processes of Ritual Transformation and the Development of 'National Culture' in Papua New Guinea. *Man* 25 (1): 18–34.
- 1995 Local Persons, Metropolitan Names. Contending Forms of Simultaneity among the Fuyuge, Papua New Guinea. V: Foster, R. 1995: 185–206.
- Jackson, R. T.
- 1977 The Growth, Nature and Future Prospects of Informal Settlements in Papua New Guinea. *Pacific Viewpoint* 18 (1): 22–42.
- Keesing, Roger M.
- 1989 Creating the Past. Custom and Identity in the Contemporary Pacific. *The Contemporary Pacific* 1 (1): 19–42.
- 1993 Ponovno o teorijah kulture. *Antropološki zvezki* 3: 23–32.
- Levine, Hal B. in Marlene Wolfzahn Levine
- 1979 *Urbanization in Papua New Guinea. A Study of Ambivalent Townsmen*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lindstrom, Lamont
- 1998 Pasin Tumbuna. Culture and Nationalism in Papua New Guinea. V: Domínguez, Virginia R. in David Y. H. Wu (ur.) 1998: 141–187.
- LiPuma, Edward
- 1995 The Formation of Nation-States and National Cultures in Oceania. V: Foster, R. 1995: 33–68.
- Lovell, Nadia
- 1998 (ur.) *Locality and Belonging*. London in New York: Routledge.
- Malinowski, Bronislaw
- 1992 [1922] *Argonauts of the Western Pacific. An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagos of Melanesian New Guinea*. London: Routledge.

Marcus, George E.

- 1995 Ethnography in/of the World System. The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology* 24: 95–117.

May, Ronald James in Ronald Skeldon

- 1977 Internal Migration in Papua New Guinea. An Introduction to its Description and Analysis. V: May, Ronald James (ur.), *Change and Movement. Readings on Internal Migration in Papua New Guinea*. Canberra, Australian National University Press: 1–26.

Mihalic, Francis

- 1983 [1971] *The Jacaranda Dictionary and Grammar of Melanesian Pidgin*. Marrickville: Jacaranda Press.

Muke, John

- 2001 *Poverty Alleviation in Urban Settlements in the National Capital District*. Port Moresby, University of Papua New Guinea [An Unpublished Pilot Study for Japan International Cooperation Agency].

Muke, John in Daniel Gonno

- 2002a *The Impact of Development on Urban Settlements in the National Capital District Papua New Guinea*. Port Moresby, University of Papua New Guinea [An Unpublished Evaluation Report for Japan International Cooperation Agency].
- 2002b *Water Consumption Among Rate-payers in the National Capital District Papua New Guinea*. Port Moresby, University of Papua New Guinea [An Unpublished Evaluation Report for Eda Ranu Water and Sewerage Pty. Ltd.].

Oram, Nigel Denis

- 1968 The Hula in Port Moresby. *Oceania* 39 (1): 1–35.
- 1976 *Colonial Town to Melanesian City. Port Moresby 1884–1974*. Canberra: Australian National University Press.

Repič, Jaka

- 2004 Etničnost na Papui Novi Gvineji. Tradicionalna ali moderna oblika družbene kategorizacije. *Glasnik SED* 44 (1): 15–20.

Rew, Alan

- 1974 *Social Images and Process in Urban New Guinea. A Study of Port Moresby*. St. Paul, New York in Boston: West Publishing Co.

Sillitoe, Paul

- 1998 *An Introduction to the Anthropology of Melanesia. Culture and Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 2000 *Social Change in Melanesia. Development and History*. Cambridge: Cambridge University Press.

Smith, Anthony D.

- 1989 [1986] *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford, Basil Blackwell.

Strathern, Marilyn

1972 Absentee Businessman. The Reaction at Home to Hageners Migrating to Port Moresby. *Oceania* 43 (1): 19–39.

1975 *No Money On Our Skin. Hagen Migrants in Port Moresby*. Canberra: Australian National Univeristy (*New Guinea Research Unit Bulletin*; 61).

Vertovec, Steven

2001 Transnational Social Formation. Towards Conceptual Cross-Fertilization (<http://www.transcomm.ox.ac.uk/working%20papers/Vertovec2.pdf>)

Ward, Michael

2000 Fighting for Ples in the City. Young Highlands Men in Port Moresby.' V: Dinnen, Sinclair in Allison Ley (ur.), *Reflection on Violence in Melanesia*. Canberra: Asia Pacific Press: 223–38.

Ward, R. G.

1977 Internal Migration and Urbanisation in Papua New Guinea. V: May, Ronald James (ur.), *Change and Movement. Readings on Internal Migration in Papua New Guinea*. Canberra: Australian National University Press: 27–51.

Whiteman, J.

1973 *Chimbu Family Relationships in Port Moresby*. Port Moresby in Canberra: Australian National University (*New Guinea Research Unit Bulletin*; 52).

Zimmermann, Emil

1912 *Unsere Kolonien*. Berlin in Dunaj: Ullstein & Co.

TRANSLOCAL COMMUNITIES IN URBAN SETTLEMENTS OF PORT MORESBY. NOTIONS OF SPACE IN THE FORMATION OF ETHNIC IDENTITIES

The author is interested in the reconceptualisation of the notions of space and identity among a group of Okapians in Port Moresby, Papua New Guinea, in the context of their recent migration to the city and formation of a new social category – a translocal urban community or wantok sistem. Wantok sistem was at its origin a category of people, who spoke the same language, but was later transformed and widened its inclusion criteria. The article explores how space and identity are being reconceptualised in an urban setting, i.e. how traditional notions of identifications are being actively and purposefully transformed into this new social category. Conceptualisation of space – especially place of origin – is essential in the formation of urban communities and ethnic identifications. Cognitive mappings in/of urban space correlate with formations of urban ethnic communities and in specific ways influence and alter urban social space, since through the cognitive mappings clusters of interactions in urban settlements are created.

The article presents a small community of Okapians in an urban settlement Two Mile in Port Moresby. Urban settlements are specific urban places, which have been formed during a strong rural-urban migration and consequent urbanisation. Such urban settlements are city's fastest growing structures, where people from many different geographical, cultural, and linguistic backgrounds live. They are locations of intercultural and interethnic interactions and formations of new translocal urban networks. Interactions between people originating from different parts of Papua New Guinea are used in negotiations of basic distinctions that are formed as constructions of group's self-consciousness. New forms of identification categories, such as ethnicity and nationality are therefore being established. Okapians are such a new community that form a wider network, including peoples and communities of origin and those of residence in the city. Their lives have been marked by different social changes that emerged due to state's important internal migrations, which strongly altered notions of locality, translocality, and nationality.

Mag. Jaka Repič
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
jaka.repic@guest.arnes.si

TEXT & REALITY - TEXT & WIRKLICHKEIT (Tekst in resničnost)

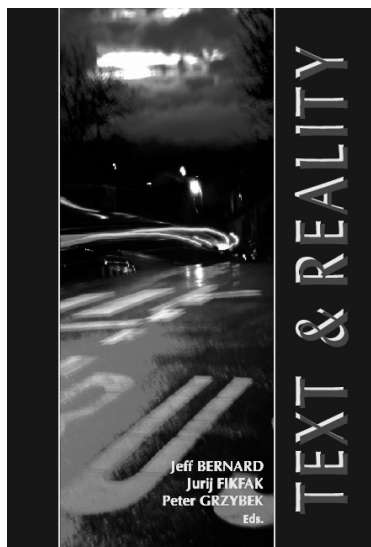
Uredili Jeff Bernard, Jurij Fikfak in Peter Grzybek

Delo odpira nekatere temeljne dileme razmerja med resničnostjo in njenim ubesedovanjem. V 17 poglavjih so jih osvetlili strokovnjaki različnih disciplin, ki pa jih povezuje temeljno semiotično stališče o tekstu kot kompleksnem znaku, katerega funkciji sta reprezentiranje resničnosti in pragmatično umeščanje govorečega/spoznavajočega subjekta v to resničnost. Prispevki načenjajo vprašanja, ki so danes v središču pozornosti humanistike in družboslovja. Najprej odpirajo vprašanje meje, ki konstituira vsako razmerje in dojemanje realnega in simbolnega kot prostor nenehnega pogajanja – dialoga. Lotevajo se novega pojmovanja telesnosti, s katero subjekt vstopa in odpira različne diskurze in različne performanse (gledališke, ritualne, glasbene idr.). Pri tem imajo odločilno vlogo mediji in nove, digitalne tehnologije, ki so zamajali staro ontološko gotovost. Tako kvalitativne kot kvantitativne analize pa omogočajo novo razumevanje besedil.

Prispevki so v angleškem ali nemškem jeziku s povzetki v nemščini oz. angleščini.

Izdali in založili: Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Založba ZRC, Österreichische Gesellschaft für Semiotik – Institut für Sozio-Semiotische Studien (Dunaj).

Soizdajatelj: Department of Slavic Studies (Univerza v Gradcu) in Institutum Studiorum Humanitatis (Ljubljana).

*

This work addresses certain fundamental dilemmas in the relationship between reality and its expression. Experts in various disciplines shed light on these dilemmas in 17 chapters, united by the basic semiotic standpoint of text as a complex sign, the functions of which are the representation of reality and the pragmatic positioning of a speaking/aware subject in that reality. The individual chapters begin with issues that are the focus of the humanities and the social sciences. They first examine the issue of the border that constitutes every relationship and understanding of the real and the symbolic as a space of constant negotiation – that is, dialogue. They tackle a new conceptualization of material existence,

in which the subject enters into and opens various discourses and various performances (theatrical, ritual, musical, etc.). The media and new digital technologies play a decisive role in this, having shaken the old ontological certainty. Both qualitative and quantitative analyses make possible a new understanding of text.

The articles, published in English or German, are accompanied by summaries in German or English.

2005, 237 str. / pp., 17 × 24 cm, broširana / soft bound, ISBN 961-6500-86-4. Cena / Price: SIT 3,990.